

Emília --- Y deixant a la Pepa, tiessa y plantificada com el St. Joan de pedra del xamfrà vehí, les empenygué pel <carrer del>s Assahonadors, esclatant a riure com una lera; la Pepa tenia un cap com una olla de grills ---», Pons Mass. (*L'Auca de la Pepa*, 228.15). Recordo haver sentit *lero* bastant en cat. central, més aviat en el camp. És també men. (*AlcM*); l'usava sovint, per ex., el vigatà Griera; el posaren, com a pregunta lexical, en els qüestionaris de la S. F. de l'IEC per als corresponents del *Dicc. de Dialectes*, i Griera en demanà l'equivalència: en les respostes que imprimí el 1918 en el BDC VI, 28: «lero: Barravés lelo, Benasc pekarás, Viella pék». Cat. occ. «lero: lelo» (a Cubells, *DAG*); «posaren una condició: —Si a davant nostre, ens salta als ulls que és una lera, com hi ha món, no t'hi casaràs!», Ant. Cayrol (J. P. Cerdà, *Cont. Cerdanes*, 62).

La forma no «dissimilada», amb consonantisme com el castellà, s'usa també en els dialectes del Princ. i de les Illes (*AlcM*) i així mateix en el P. Val., on ja l'incloquí Galiana, en qualitat de mot incivil i pintoresc, en la seva *Rondalla de Rondalles*: «un home --- havent-se enquillotrat en una chica --- es vingué a posar tan lelo en ella, que ---» (65), ni C. Ros, ni Sanelo, ni *DFa*, no consideraren, però, aquesta forma ni l'altra, com a dignes de figurar en diccionaris de la llengua bona i normal: cosa que no significa pas (ni implica clarament) que hi veïessin castellanismes (com sentència *AlcM*), que no ho són; car al capdavant també en castellà *lelo* és un mot de data recent [1734] i de formació paral·lela a la catalana, en la qual la -o té tan poc d'índici castellà com en *llusco/llusco*, *guenyo*, *guerxo*, *calbo*, *coixo*, *sonso*, *flonjo* etc.

Els primers diccionaris que el registren són Belvitges, Lab.; i Escrig 1851 (*lelo*, i *lell[?]*). També en el cat. central, el posen els bons observadors del vell parlar barceloní en boca de gent del poble: «Que'n fem poc de paper los serenos, avui en dia! --- a les ordres d'un municipal, passeja't, tomba, vés amunt i avall --- afina les hores y la tonada, mentres la gent s'hi gira de l'altre costat; y, si vols conversa, enrahona sol com un lelo, y si tens set arriba't a fer besades a les axetes de la font», EmVilanova (*Esc. Barc.*, 227.6f.).

D'altra banda hi ha una altra variant, que jo mateix he sentit a velles parentes gironines sobretot, no sense algun matís distintiu en el sentit de major candor i fins beneiteria («hi viu un home que és ben liro», 1918 ---): «La Jacobè no trobava prou abrigalls a posar-me; la dida solia reprovar-li-ho: —Sempre aquest mateix paletres d'engavanyar el menut! Que et tornes lira, noia? ¿Per què me l'emboliques ara, cap i tot, amb el tapaboques, que fins li tanques els espiralls?», Ruyra (*Marines*, 318; *Pinya* I, 159).

En fi hi ha encara altres formes i altres mots, en part molt dialectals, que han nascut amb figura diferent, i sign. o aplicacions més divergents, d'aqueixa arrel expressiva: tort. *lic* 'ximple' (BDC III, 100) i també tort. *leli* (*AlcM*); *liró*, -ona, que amb el mateix matís de liro, se sent més o menys per tot el cat. central i or. [1905, Bulbena; Vogel; Jn Santamaria; amb rei-

teració alliterant gir. *liliu*, -iua, 'beneitò' (*AlcM*). Aquest, contret i amb el sentit diluït, s'ha tornat *liues*, amb què a les comarques humides del NE., llurs criadors i guardadors criden les oques: mon pare ho anotava a Torroella de Fluvià el 1898 «serveix d'interjecció per cridar les oques; ex.: *liues, liues*, teniu, teniu»; «*liues, liues*, on heu anat, bardaixes!», Coromines (*Les Oques*, 1909, O. C., 501b13, 21); jo mateix recordo haver-ho sentit així a StPere Pescador, Figueres etc., c. 1912, no sols com a reclam hipocorístic sinó també amb caràcter designatiu en llenguatge acriaturat («on són les *liues* nen?»).

El valor semàntic pot anar decantant-se més cap a l'expressió, ja més abstracta, de la idea d'imperfeció, frivolitat, avaluació aproximada: berg. *liraira* «postura, pirueta» (a Borredà, *DAG*), altres *lilaina* [Belv.] «fotesa, menuderia» (emp., vigat.: *AlcM*), cast. *lilaila* (que és ben discutible fer venir de l'àrab, com s'ha assegurat, veg. *DECH*, FILELÍ); aranès *liròt* 'parrac' Cor. (*Voc. Aran.*). Aneu *liròt* 'drap posat al cap d'un pal per escombrar'.

És interessant el cat. *leri-leri* vivíssim per 'aproximadament', 'quasi-quasi' [Lab. 1840; *DOrt.* etc.], locució adverbial del tipus iteratiu (de *poti-poti*, *tau-tau*, *nyigo-nyigo*, *xano-xano*): «quan nos esqueyem a vuy o deu passes dels contraris --- en Carles, enlayrant una grossa llamborda --- amenassava etjegar-la al capítost --- y'l Menut, après d'esquivar un mahó enter y verdader que li anà *leri-leri* si no li esclafa la closca, s'adelantà --- ab lo garrot, ohírem tot-d'una: --- *gura*, *gura*... los russos vénen!», Pons Mass. (*Colla del Carrer*, p. 31; cf. Givanel, *MiscFabra*, p. 65); «--- el mollusc --- el desenrotllaren fàcilment del cos humà on estava aferrat --- el cos d'en Temme, deslligat de les corretges vives que el subjectaven --- anava a submergir-se, quan l'avi M. l'engrapà pels cabells i --- pujaren --- aquell pobre cos a dalt del llagut. —És mort? --- —Es cor li bat --- però, certament, estava, i està encara, *leri-leri* de morir --- confio que es vent el reviscolerà», Ruyra (*Pinya* II, 226.6); «va venir d'un *leri-leri* / —res més que un punt en la i— / que el poeta Lluís Valeri no fos En Paul Valéry ---», epigrama que, amb sarcàstic estilet, va escriure Fages de Climent, c. 1950, mogut més per un judici crític i estètic que extra-literari (sic transit gloria Phalangis).

En alguns casos pot haver-hi coincidència (amb convergència més o menys segura) amb mots que remunten, no sempre en forma ben assegurada, a una deu estrangera i àdhuc independent: eiv. *lilau* «boniato» (PzCabr.), que deu ser concreció de la idea general de 'llaminadures, pastetes dolces' < cast. *lilao*, *lilau*, «frusleria» < port. *leilão* (*DECH* II, 896b40-897a3), el qual sembla tenir realment nissaga àrabica però amb incorporació, almenys en terra castellana i civis-senca, a la nostra família de mots expressius.

D'aquesta, però, poc deu haver-hi en el caló *lilar* 'robar' («agrava el rus que anirem a *lilar*», Vallmitjana, *La Xava*, BDC VII, 40), germà del gitano espanyol *lillar* «tomar, coger», que és d'herència índica, germà del hindi *lênā* «sumere» i dimanant de l'arrel scr. *lā* 'aga-